

PROGRAMACIÓ DE VALORS ÈTICS 3r ESO

PROGRAMACIÓ VALORS ÈTICS CURS 2018-2019

1.- Seqüenciació de continguts per cursos

Annex I del Decret 34/2015, de 15 de maig, pel qual s'estableix el currículum de l'educació secundària obligatòria a les Illes Balears (BOIB núm. 73, de 16 de maig de 2015)

1r Cicle (1r, 2n, 3r)

El concepte de *persona*.

El concepte de *persona* en la història de la filosofia.

Característiques principals de la persona.

La dimensió moral de la persona.

Desenvolupament moral a l'adolescència.

Autonomia i heteronomia morals.

Concepció kantiana de la persona.

La personalitat i els valors ètics.

El concepte de *virtut* en el pensament d'Aristòtil.

La intel·ligència emocional.

Dimensió social de la persona.

El procés de socialització.

L'ètica i el dret.

La intel·ligència emocional en les relacions interpersonals. Goleman.

L'assertivitat.

Les virtuts ètiques.

Ètica i moral.

La dimensió moral de l'ésser humà.

Ètica i llibertat.

Els valors i les normes ètiques.

Les teories ètiques: concepte i classificació.

El relativisme moral. Els sofistes.

L'intel·lectualisme moral. Sòcrates.

L'eudemonisme. Aristòtil.

L'hedonisme. Epicur.

L'utilitarisme.

La relació entre l'ètica, la justícia i la política. La teoria política d'Aristòtil.

L'estat de dret i la divisió de poders.

La participació ciutadana en la vida política.

Fonaments ètics de la Declaració universal dels drets humans.

Fonaments ètics de la Constitució espanyola de 1978.

Fonaments ètics de la Unió Europea.

Ètica, dret i justícia. Legalitat i legitimitat.

El jusnaturalisme. Locke.

El positivisme jurídic. Kelsen.

El convencionalisme jurídic. Els sofistes.

La Declaració universal dels drets humans: origen històric, estructura i importància ètica i política.

La Declaració universal dels drets humans i el concepte de *dignitat personal*.

Desenvolupament històric dels drets humans: les tres generacions.

Origen històric i importància dels drets de la dona i els drets dels infants.

La defensa dels drets humans en el món actual. Problemes i reptes.

Implicacions ètiques de la ciència i la tecnologia.

Principals perills de la recerca científica i tecnològica.

Els perills de la tecnodpendència.

La bioètica i els problemes que presenta.

2.- Objectius específics de l'àrea

Annex I del Decret 34/2015, de 15 de maig, pel qual s'estableix el currículum de l'educació secundària obligatòria a les Illes Balears (BOIB núm. 73, de 16 de maig de 2015)

1. Conèixer la dimensió individual i social de la condició humana i acceptar la pròpia identitat respectant les diferències amb els altres.
2. Desenvolupar l'autoestima, l'afectivitat i l'autonomia personal en les relacions amb les altres persones, així com una actitud contrària a la violència, als estereotips i als prejudicis.
3. Apreciar els valors i les normes de la convivència per aprendre a actuar amb rigor tenint-los en compte i preparar-se per a l'exercici actiu de la ciutadania, i respectar els drets humans, així com el pluralisme propi d'una societat democràtica.
4. Fomentar habilitats emocionals, comunicatives i socials per actuar amb autonomia i participar activament en les relacions de grup, mostrant sempre actituds constructives i altruistes.
5. Descobrir que la diversitat enriqueix i que no ha de ser un obstacle per a la convivència, i mostrar respecte pels costums i per les maneres de viure de persones i poblacions diferents de la pròpia.
6. Assumir els mecanismes fonamentals de funcionament de les societats democràtiques i valorar el paper de l'Administració pública per garantir els serveis públics i l'obligació dels ciutadans de contribuir a mantenir-los i complir les seves obligacions cíviques.
7. Reconèixer-se membres d'una ciutadania global i identificar i valorar la pluralitat de les societats actuals com a enriquidora de la convivència.
8. Identificar i rebutjar situacions d'injustícia i de discriminació, mostrar sensibilitat per les necessitats de les persones i els grups més desfavorits i desenvolupar comportaments solidaris i contraris a la violència.
9. Prendre consciència de la situació del medi ambient i desenvolupar actituds de responsabilitat en la protecció de l'entorn immediat.

3.- Orientacions metodològiques

Article 7 del Decret 34/2015, de 15 de maig, pel qual s'estableix el currículum de l'educació secundària obligatòria a les Illes Balears (BOIB núm. 73, de 16 de maig de 2015)

3.1.- Mètodes i propostes didàctiques

Agafant com a referència els principis de la pedagogia constructivista, proposam a continuació una sèrie d'orientacions metodològiques i didàctiques que poden servir com a base per intentar assolir un aprenentatge realment significatiu.

En primer lloc, segons el marc de referència esmentat, és essencial partir dels coneixements previs dels alumnes i de les seves pròpies experiències. D'aquesta manera, podran relacionar els continguts nous amb allò que ja saben i s'incrementarà, així, l'assimilació de les noves idees.

És fonamental treballar la recerca, la selecció, l'anàlisi i l'avaluació de la informació, la feina en equip, etc. A l'hora de dur a terme l'aprenentatge, s'ha de tenir en compte el grau de maduresa i autonomia dels alumnes, que els permetrà tractar problemes més complexos i intentar trobar les respostes per si mateixos. Es poden abordar els diversos temes partint d'un qüestionari inicial que permeti que els alumnes, després d'haver recollit i estructurat la informació, puguin arribar a conclusions que responguin a aquestes qüestions inicials. És molt aconsellable fer una autoavaluació o una coavaluació. Si es treballa en grups petits, els alumnes es conscienciaran molt més dels seus propis errors i avançaran molt millor en el seu procés d'aprenentatge. El professor, finalment, pot resoldre dubtes, explicar i completar conceptes que no hagin quedat clars, etc.

En segon lloc, és important també emprar una metodologia activa en què es fomenti la participació de l'alumne a través de l'experimentació. Aquesta estratègia promou el desenvolupament d'habilitats com el pensament crític, la creativitat i la comunicació efectiva en cadascuna de les fases del procés.

La utilització de recursos informàtics i audiovisuals en l'ensenyament de valors ètics pot ser interessant, ja que permet acostar aquests temes als alumnes i fer-los més comprensibles, amb la qual cosa s'afavoreix l'aprenentatge. L'existència d'una gran varietat de recursos en l'àmbit de les TIC (webs, webquestes, blogs, etc.) facilita molt aquesta metodologia.

En tercer lloc, s'ha de procurar que les activitats plantejades siguin tan reals, coherents i funcionals com sigui possible. En aquest sentit, cal aprofitar tots els recursos que es tinguin a l'abast per oferir als alumnes tasques que els resultin estimulants, a fi d'augmentar així la seva motivació i la implicació en el propi aprenentatge.

La pràctica cooperativa d'activitats és fonamental perquè els alumnes millorin les seves destreses i perquè aquesta pràctica serveixi per motivar i refermar la part teòrica.

Finalment, és necessari tenir en compte aspectes tan determinants com l'etapa evolutiva dels alumnes o la diversitat present a l'aula, i adaptar-nos en cada cas a les característiques i les necessitats de cadascú.

3.2.- Materials i recursos didàctics

Materials didàctics	
Nivell. 3 ^r ESO	
Llibre de text	No hi ha llibre de text

Altres recursos	Materials d'elaboració pròpia. Premsa, audiovisuals, documents diversos, recursos a la xarxa, ...
-----------------	--

4.- Temporalització

3r ESO		
1a avaluació	2a avaluació	3a avaluació
Tema 1. La persona com a ésser moral.	Tema 5. L'argumentació moral.	Tema 9. Justificació de les normes jurídiques.
Tema 2. La construcció de la personalitat.	Tema 6. Teories ètiques.	Tema 10. La conquesta dels drets humans.
Tema 3. La socialització.	Tema 7. Què és la justícia?.	Tema 11. Ciència, tècnica i societat.
Tema 4. Vida pública i llibertat.	Tema 8. La política.	Tema 12. La bioètica.

5.- Activitats i procediments d'ampliació i reforç

DECRET 39/2011, de 29 d'abril, pel qual es regula l'atenció a la diversitat i l'orientació educativa als centres educatius no universitaris sostinguts amb fons públics. (BOIB 05/05/2011 núm. 67)

Article 22 i 23 del Decret 34/2015, de 15 de maig, pel qual s'estableix el currículum de l'educació secundària obligatòria a les Illes Balears (BOIB núm. 73, de 16 de maig de 2015)

Es tendrà en compte la diversitat de l'alumnat. S'anirà valorant al llarg del curs la necessitat d'adaptar el currículum en els casos concrets en què sigui convenient. El fet

que no hi hagi proves objectives i que les notes siguin les del lliurament d'activitats diverses fa que no s'hagin d'adaptar necessàriament els materials i recursos utilitzats.

6.- Avaluació

6.1.- Criteris d'avaluació per nivells

L'avaluació tindrà en compte els següents criteris:

1. Apreciar els elements dels valors ètics estudiats implícits en els comportaments individuals o col·lectius a propòsit de les qüestions morals plantejades.
2. Detectar i explicitar, a través de diferents recursos, els valors i actituds morals plantejats.
3. Treballar sobre qüestions problemàtiques d'actualitat, utilitzant amb rigor la informació dels diversos mitjans de comunicació.
4. Participar de manera constructiva en debats sobre qüestions d'actualitat, manifestant les opinions de manera raonada, amb respecte als altres i solidaritat amb els perjudicats.
5. Opinar sobre els problemes ètics sorgits al llarg del curs i donar la seva opinió per escrit.

L'avaluació de l'alumnat tindrà present els següents aspectes:

- 1- A l'hora de qualificar es tindrà en compte el treball diari tant a l'aula com a casa, així com l'**actitud** i la **participació**.
- 2- Es tindran presents els treballs i activitats diverses que s'avaluaran, valorant els continguts, la **presentació** i l'**ortografia**.

6.2.- Estàndards d'aprenentatge avaluable

Primer cicle (1r, 2n, 3r)

BLOC 1. LA DIGNITAT DE LA PERSONA

criteris d'avaluació / Estàndards d'aprenentatge avaluables

1. Construir un concepte de persona i valorar la dignitat de les persones pel fet de ser lliures.

1.1. Assenyala les dificultats per definir el concepte de persona, n'analitza el significat etimològic i valora algunes definicions aportades per filòsofs.

1.2. Descriu les característiques principals de la persona: substància independent, racional i lliure.

1.3. Explica i valora la dignitat de la persona, que, com a ens autònom, es converteix en un "ésser moral".

2. Comprendre la crisi de la identitat personal que sorgeix a l'adolescència.

2.1. Està informat, de fonts diverses, sobre les característiques dels grups d'adolescents i la influència que exerceixen sobre els membres a l'hora de determinar la seva conducta, i fa un resum de la informació obtinguda.

2.2. *Elabora conclusions sobre la importància que té per a l'adolescent desenvolupar l'autonomia personal i tenir el control de la pròpia conducta de conformitat amb els valors ètics lliurement triats.*

3. *Identificar els conceptes d'heteronomia i autonomia a través de la concepció kantiana de persona, amb la finalitat de valorar-ne la importància i aplicar-los a la realització de la vida moral.* 3.1. *Explica la concepció kantiana del concepte de persona com a subjecte autònom capaç de dictar les pròpies normes morals.* 3.2. *Comenta i valora la idea de Kant de concebre la persona com un fi en si mateix i rebutjar la possibilitat que sigui tractada pels altres com a instrument per aconseguir finalitats alienes a ella.*

4. Descriure en què consisteix la personalitat i valorar la importància d'enriquir-la amb valors i virtuts ètiques mitjançant l'esforç i la voluntat personal.

4.1. Identifica en què consisteix la personalitat i els factors genètics, socials, culturals i mediambientals que intervenen a l'hora de construir-la i aprecia la capacitat d'autodeterminació en l'ésser humà.

5. Justificar la importància que té l'ús de la raó i la llibertat en l'ésser humà per determinar "com vol ser" i triar els valors ètics que vol incorporar a la seva personalitat.

5.1. Descriu i valora el paper rellevant de la raó i la llibertat per configurar, amb els seus propis actes, l'estructura de la seva personalitat.

5.2. Elabora una llista dels valors ètics que considera desitjables per integrar-los a la seva personalitat i explica les raons d'aquesta tria.

6. Entendre la relació entre els actes, els hàbits i el desenvolupament del caràcter mitjançant la comprensió del concepte de virtut d'Aristòtil i, especialment, en referència a les virtuts ètiques, per la importància que tenen en el desenvolupament de la personalitat.

6.1. Assenyala en què consisteix la virtut i les característiques que té segons Aristòtil i indica com es relaciona amb els actes, els hàbits i el caràcter.

6.2. Enumera alguns dels beneficis que, segons Aristòtil, aporten les virtuts ètiques a l'ésser humà, identifica algunes d'aquestes virtuts i les ordena d'acord amb un criteri racional.

7. Analitzar en què consisteix la intel·ligència emocional i valorar la importància que té en el desenvolupament moral de l'ésser humà.

7.1. Defineix la intel·ligència emocional, descriu les característiques que presenta i valora la importància que té en la construcció moral de l'ens humà.

7.2. Explica en què consisteixen les emocions i els sentiments i com es relacionen amb la vida moral.

7.3. Mitjançant un debat en grup, troba la relació que hi ha entre algunes virtuts i valors ètics i el desenvolupament de les capacitats d'autocontrol emocional i automotivació, com la sinceritat, el respecte, la prudència, la templança, la justícia i la perseverança, entre altres.

8. Valorar la importància del desenvolupament de la intel·ligència emocional, la influència que exerceix en la construcció de la personalitat i el caràcter moral que té, i ser capaç d'utilitzar la introspecció per reconèixer emocions i sentiments propis, amb la finalitat de millorar les habilitats emocionals.

8.1. Comprèn en què consisteixen les habilitats emocionals que, segons Goleman, ha de desenvolupar l'ésser humà i elabora, en col·laboració amb el grup, un esquema explicatiu d'aquesta qüestió.

8.2. Relaciona el desenvolupament de les habilitats emocionals amb l'adquisició de les virtuts ètiques, com la perseverança, la prudència, l'autonomia personal, la templança, la fortalesa de voluntat, l'honestedat amb un mateix, el respecte a la justícia i la fidelitat als propis principis ètics, entre altres.

8.3. Utilitza la introspecció com a mitjà per reconèixer els propis sentiments, emocions i estats d'ànim, amb la finalitat de tenir-ne més autocontrol i ser capaç d'automotivar-se, de convertir-se en l'amo de la seva pròpia conducta.

9. Comprendre i apreciar la capacitat de l'ésser humà d'influir de manera conscient i voluntària en la construcció de la seva pròpia identitat, conformement a uns valors ètics, i així millorar l'autoestima.

9.1. Reconeix i valora la capacitat que té de modelar la seva pròpia identitat i fer de si mateix una persona justa, sincera, tolerant, amable, generosa, respectuosa, solidària, honesta, lliure, etc.; en una paraula: una persona digna de ser apreciada per ella mateixa.

9.2. Dissenya un projecte de vida personal conforme al model de persona que vol ser i els valors ètics que vol adquirir i fa que la seva pròpia vida tengui un sentit.

BLOC 2. LA COMPRESIÓ, EL RESPECTE I LA IGUALTAT EN LES RELACIONS INTERPERSONALS

criteris d'avaluació / Estàndards d'aprenentatge avaluable

1. Conèixer els fonaments de la naturalesa social de l'ésser humà i la relació dialèctica que s'estableix entre aquest i la societat, i valorar la importància d'una vida social dirigida pels valors ètics.

1.1. Explica per què l'ésser humà és social per naturalesa i valora les conseqüències que té aquest fet en la seva vida personal i moral.

1.2. Reflexiona, en petits grups, sobre la influència mútua que s'estableix entre l'individu i la societat.

1.3. Aporta raons que fonamenten la necessitat d'establir uns valors ètics que guïïn les relacions interpersonals i empra la iniciativa personal per elaborar, mitjançant suports informàtics, una presentació gràfica de les seves conclusions sobre aquest tema.

2. Descriure i valorar la importància de la influència de l'entorn social i cultural en el desenvolupament moral de la persona mitjançant l'anàlisi del paper que exerceixen els agents socials.

2.1. Descriu el procés de socialització i valora la importància que té en la interiorització individual dels valors i les normes morals que regeixen la conducta de la societat en la qual viu.

2.2. Exemplifica, en col·laboració amb el grup, la influència que tenen en la configuració de la personalitat humana els valors morals inculcats pels agents socials, entre els quals la família, l'escola, els amics i els mitjans de comunicació de massa, i elabora un esquema i unes conclusions utilitzant suports informàtics.

2.3. Justifica i valora la necessitat de la crítica racional com a mitjà indispensable per adequar els costums, les normes, els valors, etc., del seu entorn als valors ètics universals establerts en la Declaració universal dels drets humans i rebutja tot el que pot atemptar contra la dignitat humana i els drets fonamentals de les persones.

3. Distingir, en la persona, els àmbits de la vida privada i de la vida pública —la primera regulada per l'ètica i la segona, pel dret—, amb la finalitat d'identificar els límits de la llibertat personal i de la social.

3.1. Defineix els àmbits de la vida privada i de la pública, així com el límit de la llibertat humana en tots dos casos.

3.2. Distingeix els àmbits d'acció que corresponen a l'ètica dels que corresponen al dret i exposa les seves conclusions mitjançant una presentació elaborada amb mitjans informàtics.

3.3. Reflexiona sobre el problema de la relació entre el camp privat i el públic i la possibilitat que sorgeixi un conflicte de valors ètics entre tots dos, així com sobre la forma de trobar una solució basada en els valors ètics, exemplifica de manera concreta aquests casos i exposa les possibles solucions fonamentades èticament.

4. Assenyalar i valorar la importància de les habilitats de la intel·ligència emocional assenyalades per Goleman en relació amb la vida interpersonal i el vincle que mantenen amb els valors ètics que enriqueixen les relacions humanes.

4.1. Comprèn la importància que, per a Goleman, tenen les capacitats de reconèixer les emocions alienes i de controlar les relacions interpersonals i elabora un resum esquemàtic d'aquest tema

5. Utilitzar la conducta assertiva i les habilitats socials amb la finalitat d'incorporar a la pròpia personalitat alguns valors i virtuts ètiques necessaris per desenvolupar una vida social més justa i enriquidora.

5.1. Explica en què consisteix la conducta assertiva, la compara amb el comportament agressiu o inhibid i adopta com a principi moral fonamental, en les relacions interpersonals, el respecte a la dignitat de les persones.

5.2. Mostra, en les relacions interpersonals, una actitud de respecte cap als drets que qualsevol ésser humà té de sentir, pensar i actuar de forma diferent, d'equivocar-se, de gaudir del temps de descans, de tenir una vida privada, de prendre les pròpies decisions, etc., i, específicament, de ser valorat de forma especial pel simple fet de ser persona, sense discriminar ni menysprear ningú.

5.3. Empra, en diàlegs curts reals o inventats, habilitats socials com l'empatia, l'escolta activa i la interrogació assertiva, entre altres, amb la finalitat d'aprendre a utilitzar-les de forma natural en la relació amb els altres.

5.4. Exercita, mitjançant diàlegs orals, algunes tècniques de comunicació interpersonal, com la forma adequada de dir no, el disc ratllat, el banc de boira, etc., amb l'objecte de dominar-les i poder-les utilitzar en el moment adequat.

6. Justificar la importància que tenen els valors i les virtuts ètiques per aconseguir unes relacions interpersonals justes, respectuoses i satisfactòries.

6.1. Identifica l'adquisició de les virtuts ètiques, entre les quals la prudència, la lleialtat, la sinceritat, la generositat, etc., com una condició necessària per aconseguir unes bones relacions interpersonals.

6.2. Elabora una llista amb alguns valors ètics que han d'estar presents en les relacions entre l'individu i la societat, com la responsabilitat, el compromís, la tolerància, el pacifisme, la lleialtat, la solidaritat, la prudència, el respecte mutu i la justícia, entre altres.

6.3. Destaca el deure moral i cívic que té tothom d'ajudar qualsevol persona la vida, la llibertat i la seguretat de la qual estiguin en perill de forma imminent i de col·laborar, segons les pròpies possibilitats, a prestar els primers auxilis en casos d'emergència.

BLOC 3. LA REFLEXIÓ ÈTICA

criteris d'avaluació / Estàndards d'aprenentatge avaluables

1. Distingir entre ètica i moral, assenyalar-ne les semblances i les diferències i valorar la importància de la reflexió ètica com un saber pràctic necessari per guiar de forma racional la conducta de l'ésser humà cap a la seva plena realització.

1.1. Reconeix les diferències que hi ha entre l'ètica i la moral quant a l'origen i la finalitat.

1.2. Aporta raons que justifiquen la importància de la reflexió ètica com una guia racional de conducta necessària en la vida de l'ésser humà i expressa de forma apropiada els arguments en els quals es fonamenta.

2. Destacar el significat i la importància de la naturalesa moral de l'ésser humà, analitzar les seves etapes de desenvolupament i prendre consciència de la necessitat que té de normes ètiques, lliurement i racionalment assumides, com a guia del seu comportament.

2.1. Distingeix la conducta instintiva de l'animal del comportament racional i lliure de l'ésser humà, destaca la magnitud de les seves diferències i valora les conseqüències que tenen en la vida de les persones.

3. Reconèixer que la llibertat constitueix l'arrel de l'estructura moral de la persona i valorar el paper de la intel·ligència i la voluntat com a factors que incrementen la capacitat d'autodeterminació.

3.1. Descriu la relació existent entre la llibertat i els conceptes de persona i estructura moral.

3.2. Analitza i valora la influència que tenen en la llibertat personal la intel·ligència, que ens permet conèixer les possibles opcions que podem triar, i la voluntat, que ens dóna la fortalesa suficient per fer el que hem decidit fer.

3.3. Analitza alguns factors biològics, psicològics, socials, culturals i ambientalque influeixen en el desenvolupament de la intel·ligència i la voluntat, especialment el paper de l'educació, i exposa les seves conclusions de forma clara mitjançant una presentació elaborada amb suports informàtics i audiovisuals.

4. Justificar i apreciar el paper dels valors en la vida personal i social i destacar-ne les característiques, la classificació i la jerarquia, amb la finalitat de comprendre'n la naturalesa i la importància.

4.1. Explica què són els valors, descriu les principals característiques que presenten i valora la importància que tenen en la vida individual i col·lectiva de les persones.

4.2. Cerca i selecciona informació sobre l'existència de diferents classes de valors, com els religiosos, els afectius, els intel·lectuals, els vitals, etc.

4.3. Elabora, en grup, una jerarquia de valors i explica la seva fonamentació racional mitjançant una exposició en què s'usen mitjans informàtics o audiovisuals.

5. Destaca la importància dels valors ètics, les especificacions d'aquests i la influència que exerceixen en la vida personal i social de l'ésser humà, així com la necessitat que siguin reconeguts i respectats per tothom.

5.1. Descriu les característiques distintives dels valors ètics utilitzant exemples concrets i valora la relació essencial que mantenen amb la dignitat humana i la conformació d'una personalitat justa i satisfactòria.

5.2. Empra el seu esperit emprenedor per dissenyar, en grup, una campanya destinada a difondre la importància de respectar els valors ètics tant en la vida personal com en la vida social.

6. Establir el concepte de norma ètica i apreciar-ne la importància, identificar-ne les característiques i conèixer la naturalesa del seu origen i la validesa que tenen, mitjançant el coneixement del debat ètic que va existir entre Sòcrates i els sofistes.

6.1. Defineix el concepte de norma i de norma ètica i les distingeix de les normes morals, jurídiques, religioses, etc.

6.2. Exposa qui eren els sofistes i alguns dels fets i les raons en els quals es fonamentava la seva teoria relativista de la moral, i assenyala les conseqüències que aquesta té en la vida de les persones.

6.3. Coneix els motius que varen empènyer Sòcrates a afirmar l'intel·lectualisme moral i explica en què consisteix i quina crítica li va fer Plató.

6.4. Compara el relativisme i l'objectivisme moral, valora la vigència d'aquestes teories ètiques actualment i expressa les seves opinions de forma argumentada.

7. Prendre consciència de la importància dels valors i les normes ètiques com a guia de la conducta individual i de la social, i assumir la responsabilitat de difondre'ls i promoure'ls pels beneficis que aporten a la persona i a la comunitat.

7.1. Destaca algunes de les conseqüències negatives que, per a l'individu i la comunitat, té l'absència de valors i normes ètiques, com l'egoisme, la corrupció, la mentida, l'abús de poder, la intolerància, la insolidaritat, la violació dels drets humans, etc.

7.2. A partir de la seva iniciativa personal i la col·laboració en grup, organitza i desenvolupa una campanya al seu entorn amb la finalitat de promoure el reconeixement dels valors ètics com a elements fonamentals del ple desenvolupament personal i social.

8. Explicar les característiques i els objectius de les teories ètiques, així com la classificació d'aquestes en ètiques de finalitats i procedimentals, i assenyalar els principis més destacats de l'hedonisme d'Epicur.

8.1. Enumera els elements distintius de les teories ètiques, argumenta la classificació d'aquestes com a ètiques de finalitats i elabora un esquema amb les característiques més destacades.

8.2. Enumera els aspectes fonamentals de la teoria hedonista d'Epicur i els valors ètics que defensa i destaca les característiques que la identifiquen com una ètica de finalitats.

8.3. Elaborar, en col·laboració amb el grup, arguments a favor i/o en contra de l'epicureisme i exposa les seves conclusions amb els arguments racionals corresponents.

9. Entendre els principals aspectes de l'eudemonisme aristotèlic, identificar-lo com una ètica de finalitats i valorar-ne la importància i la vigència actuals.

9.1. Explica el significat del terme eudemonisme i el significat per a Aristòtil de la felicitat entesa com a bé suprem, i n'extreu unes conclusions.

9.2. Distingeix els tres tipus de tendències que hi ha a l'ésser humà, segons Aristòtil, i com es relacionen amb el que ell considera bé suprem de la persona.

9.3. Aporta raons per classificar l'eudemonisme d'Aristòtil dins la categoria de l'ètica de finalitats.

10. Comprendre els elements més significatius de l'ètica utilitarista i la relació que manté amb l'hedonisme d'Epicur, classificar-la com una ètica de finalitats i elaborar arguments que donin suport a la valoració personal d'aquest plantejament ètic.

10.1. Ressenya les idees fonamentals de l'ètica utilitarista: el principi d'utilitat, el concepte de plaer, la compatibilitat de l'egoisme individual amb l'altruisme

universal i la ubicació del valor moral en les conseqüències de l'acció, entre altres.

10.2. Enumera les característiques que fan de l'utilitarisme i de l'epicureisme unes ètiques de finalitat. 10.3. Argumenta racionalment les seves opinions sobre l'ètica utilitarista.

BLOC 4. LA JUSTÍCIA I LA POLÍTICA

criteris d'avaluació / Estàndards d'aprenentatge avaluables

1. Comprendre i valorar la importància de la relació existent entre els conceptes d'ètica, política i justícia mitjançant l'anàlisi i la definició d'aquests termes i destacar el vincle que els uneix en el pensament d'Aristòtil. 1.1. Explica i valora les raons que dóna Aristòtil per establir un vincle necessari entre ètica, política i justícia 1.2. Utilitza i selecciona informació sobre els valors ètics i cívics, i identifica i valora les semblances, les diferències i les relacions que hi ha entre aquests valors.

2. Conèixer i valorar la política d'Aristòtil i les seves característiques essencials, entendre el seu concepte de justícia i la relació d'aquesta amb el bé comú i la felicitat i elaborar un judici crític sobre la perspectiva d'aquest filòsof.

2.1. Elaborar, partint de la seva iniciativa personal, una presentació en suport informàtic sobre la política aristotèlica com una teoria organicista, amb una finalitat ètica i que atribueix la funció educativa a l'Estat.

2.2. Selecciona i usa informació, en col·laboració amb el grup, per entendre i valorar la importància que Aristòtil dóna a la justícia com el valor ètic en el qual es fonamenta la legitimitat de l'Estat i la relació que manté amb la felicitat i el bé comú, i exposa les seves conclusions personals degudament fonamentades.

3. Justificar racionalment la necessitat dels valors i principis ètics continguts en la Declaració universal dels drets humans com a fonament universal de les democràcies durant els segles XX i XXI, i destacar-ne les característiques i la relació amb els conceptes d'estat de dret i de divisió de poders.

3.1. Fonamenta racionalment i èticament l'elecció de la democràcia com un sistema que està per damunt altres formes de govern pel fet d'incorporar, com a principis, els valors ètics assenyalats en la Declaració universal dels drets humans.

3.2. Defineix el concepte d'estat de dret i el relaciona amb la defensa dels valors ètics i cívics en la societat democràtica.

3.3. Descriu el significat dels conceptes de democràcia, ciutadà, sobirania, autonomia personal, igualtat, justícia, representativitat, etc., i la relació existent entre aquests conceptes.

3.4. Explica la divisió de poders proposada per Montesquieu i la funció que exerceixen el poder legislatiu, l'executiu i el judicial a l'estat democràtic com a instruments per evitar el monopoli del poder polític i com a mitjà que permet als ciutadans controlar l'Estat.

4. Reconèixer la necessitat de la participació activa dels ciutadans en la vida política de l'Estat amb la finalitat d'evitar els riscos d'una democràcia que violi els drets humans.

4.1. Assumeix i explica el deure moral i civil que tenen els ciutadans de participar activament en l'exercici de la democràcia amb la finalitat que es respectin els valors ètics i cívics en el si de l'Estat.

4.2. Defineix la magnitud d'alguns dels riscos que existeixen als governs democràtics quan no es respecten els valors ètics de la Declaració universal dels drets humans, com la degeneració en demagogia, la dictadura de les majories i l'escassa participació ciutadana, entre altres, i exposa possibles mesures per evitar-los.

5. Conèixer i valorar els fonaments de la Constitució espanyola de 1978 i identificar els valors ètics dels quals parteix i els conceptes preliminars que estableix.

5.1. Identifica i aprecia els valors ètics més destacats en els quals es fonamenta la Constitució espanyola i assenjala l'origen de la seva legitimitat i la finalitat que persegueix mitjançant la lectura comprensiva i comentada del preàmbul.

5.2. Descriu els conceptes preliminars delimitats en la Constitució espanyola i la seva dimensió ètica, com la nació espanyola, la pluralitat ideològica i les funcions atribuïdes a les forces armades, a través de la lectura comprensiva i comentada dels articles 1-9.

6. Mostrar respecte per la Constitució espanyola, identificar-hi, mitjançant una lectura explicativa i comentada, els drets i els deures que té l'individu com a persona i ciutadà i valorar-ne l'adequació a la Declaració universal dels drets humans, amb la finalitat d'assumir de forma conscient i responsable els principis de convivència que han de regir a l'Estat espanyol.

6.1. Assenjala i comenta la importància i els límits dels drets i les llibertats públiques fonamentals de la persona establerts en la Constitució, com la llibertat ideològica, religiosa i de culte; el caràcter aconfessional de l'Estat espanyol; el dret a la lliure expressió d'idees i pensaments, i el dret a la reunió pública i a la lliure associació.

7. Assenyalar i apreciar l'adequació de la Constitució espanyola als principis ètics defensats per la Declaració universal dels drets humans mitjançant la lectura comentada i reflexiva de les seccions "Els drets i els deures dels ciutadans" (articles 30-38) i "Els principis rectors de la política social i econòmica" (articles 39-52).

7.1. Coneix i aprecia l'adequació de la Constitució espanyola a la Declaració universal dels drets humans i assenjala els valors ètics en els quals es fonamenten els drets i els deures dels ciutadans, així com els principis rectors de la política social i econòmica.

7.2. Explica i assumeix els deures ciutadans que estableix la Constitució, els ordena per ordre d'importància i justifica l'ordre triat.

7.3. Aporta raons per justificar la importància que té, per al bon funcionament

7.4. Reconeix la responsabilitat fiscal dels ciutadans com un deure ètic que contribueix al desenvolupament del bé comú i la relació que manté amb els pressuposts generals de l'Estat.

8. Conèixer els elements essencials de la Unió Europea i analitzar els beneficis rebuts i les responsabilitats adquirides pels estats membres i els ciutadans, amb la finalitat de reconèixer-ne la utilitat i allò que ha aconseguit.

8.1. Descriu la integració econòmica i política de la Unió Europea, el desenvolupament històric que ha experimentat des del 1951 i els objectius i els valors ètics en els quals es fonamenta, d'acord amb la Declaració universal dels drets humans.

8.2. Identifica i valora la importància del que ha assolit la Unió Europea i els beneficis que ha suposat per a la vida dels ciutadans, com ara l'anul·lació de fronteres i restriccions duaneres, la lliure circulació de persones i capitals, etc., així com les obligacions adquirides als diferents àmbits: econòmic, polític, de la seguretat i la pau, etc.

BLOC 5. ELS VALORS ÈTICS, EL DRET, LA DECLARACIÓ UNIVERSAL DELS DRETS HUMANS I ALTRES TRACTATS INTERNACIONALS SOBRE DRETS HUMANS

criteris d'avaluació / Estàndards d'aprenentatge avaluable

1. Assenyalar la vinculació existent entre l'ètica, el dret i la justícia a través del coneixement de les semblances, les diferències i les relacions d'aquests conceptes i analitzar el significat dels termes de *legalitat* i *legitimitat*.

1.1. Cerca i selecciona informació de pàgines web per identificar les diferències, les semblances i els vincles existents entre l'ètica i el dret i entre la legalitat i la legitimitat, i elabora i presenta conclusions fonamentades.

2. Explicar el problema de la justificació de les normes jurídiques mitjançant l'anàlisi de les teories del dret natural o jusnaturalisme, el convencionalisme i el positivisme jurídic i identificar l'aplicació d'aquestes teories al pensament jurídic d'alguns filòsofs, amb la finalitat d'anar conformant una opinió argumentada sobre la fonamentació ètica de les lleis.

2.1. Elaborar, en grup, una presentació en suport digital sobre l'objectiu i les característiques de la teoria jusnaturalista del dret i identifica, en el pensament de Locke, un exemple d'aquesta teoria, relacionat amb l'origen de les lleis jurídiques, la validesa que tenen i les funcions que atribueix a l'Estat.

2.2. Destaca i valora, en el pensament sofista, la distinció entre phýsis i nomós, descriu l'aportació que fa al convencionalisme jurídic i elabora conclusions argumentades sobre aquest tema.

2.3. Analitza informació sobre el positivisme jurídic de Kelsen, principalment pel que fa a la validesa de les normes i els criteris que utilitza, especialment el d'eficàcia, i a la relació que estableix entre l'ètica i el dret.

2.4. Recorre al seu esperit emprenedor i a la iniciativa personal per elaborar, en grup, una presentació en suport informàtic en què compara les tres teories del dret i explica les seves conclusions.

3. Analitzar el moment històric i polític que va impulsar l'elaboració de la Declaració universal dels drets humans i la creació de l'ONU, amb la finalitat d'entendre-les com una necessitat del seu temps, el valor de les

quals continua vigent com a fonament ètic universal de la legitimitat del dret i dels estats.

3.1. Explica la funció de la Declaració universal dels drets humans com un codi ètic reconegut pels països integrants de l'ONU amb la finalitat de promoure la justícia, la igualtat i la pau a tot el món.

3.2. Contrasta informació dels esdeveniments històrics i polítics que varen donar lloc a la Declaració universal dels drets humans, entre els quals les ideologies nacionalistes i racistes que defensaven la superioritat d'uns homes sobre els altres fins a arribar a l'extrem de l'Holocaust jueu i a la discriminació i l'extermini de totes les persones que no pertanyien a una determinada ètnia, model físic, religió, idees polítiques, etc.

3.3. Assenyala els objectius que va tenir la creació de l'ONU i la data en la qual es va signar la Declaració universal dels drets humans, i valora la importància d'aquest fet per a la història de la humanitat.

4. Identificar, en el preàmbul de la Declaració universal dels drets humans, el respecte a la dignitat de les persones i els seus atributs essencials com el fonament del qual deriven tots els drets humans. 4.1. Explica, mitjançant la lectura del preàmbul de la Declaració universal dels drets humans, en què consisteix la dignitat que aquesta Declaració reconeix a l'ésser humà com a persona posseïdora d'uns drets universals, inalienables i innats.

5. Interpretar i apreciar el contingut i l'estructura interna de la Declaració universal dels drets humans amb la finalitat de conèixer-la i propiciar-ne la valoració i el respecte.

5.1. Elabora un esquema sobre l'estructura de la Declaració universal dels drets humans, que es compon d'un preàmbul i 30 articles, que es poden classificar de la manera següent: — Els articles 1-2 es refereixen als drets inherents a qualsevol persona: la llibertat, la igualtat, la fraternitat i la no-discriminació. — Els articles 3-11 es refereixen als drets individuals. — Els articles 12-17 estableixen els drets de l'individu en relació amb la comunitat. — Els articles 18-21 assenyalen les llibertats i els drets polítics. — Els articles 22-27 se centren en els drets econòmics, socials i culturals. — Finalment, els articles 28-30 es refereixen a la interpretació de tots els drets, a les condicions necessàries per exercir-los i als límits que tenen.

5.2. Elabora una campanya, en col·laboració amb el grup, amb la finalitat de difondre, al seu entorn escolar, familiar i social, la Declaració universal dels drets humans com a fonament del dret i la democràcia.

6. Comprendre el desenvolupament històric dels drets humans com una conquesta de la humanitat i valorar la importància dels problemes que suposa actualment l'exercici dels drets de la dona i de l'infant a gran part del món, conèixer les causes d'aquests problemes i prendre'n consciència amb la finalitat de promoure'n la solució.

6.1. Descriu els fets més influents en el desenvolupament històric dels drets humans, partint dels drets de la primera generació —els drets civils i polítics— i passant pels de la segona generació —econòmics, socials i culturals— i els de la tercera —els drets dels pobles a la solidaritat, el desenvolupament i la pau.

6.2. Dóna raons sobre l'origen històric del problema dels drets de la dona i reconeix els patrons econòmics i socioculturals que han fomentat la violència i la desigualtat entre sexes.

6.3. Justifica la necessitat d'actuar en defensa dels drets dels infants i lluitar contra la violència i l'abús de què són víctimes els infants al segle XXI, com l'abús sexual, el treball infantil, la utilització d'infants com a soldats, etc.

6.4. Elabora, en col·laboració amb el grup, una campanya contra la discriminació de la dona i la violència masclista adreçada al seu entorn familiar, escolar i social i avalua els resultats obtinguts.

7. Avaluar, utilitzant el judici crític, la magnitud dels problemes als quals s'enfronta actualment l'aplicació de la Declaració universal dels drets humans i valorar la tasca que duen a terme institucions i ONG que defensen els drets humans auxiliant les persones que, per naturalesa, tenen aquests drets, però que no tenen l'oportunitat d'exercir-los.

7.1. Investiga, mitjançant informació obtinguda de diferents fonts, els problemes i els reptes que té l'aplicació de la Declaració universal dels drets humans quant a l'exercici dels drets següents: — Els drets civils, amb problemes relatius a la intolerància, l'exclusió social, la discriminació de la dona, la violència masclista i l'existència d'actituds com l'homofòbia, el racisme, la xenofòbia, l'assetjament laboral i escolar, etc. — Els drets polítics: guerres, terrorisme, dictadures, genocidi, refugiats polítics, etc.

7.2. Indaga, mitjançant un treball col·laboratiu, la tasca que duen a terme institucions i voluntaris a tot el món perquè es compleixin els drets humans, com ara Amnistia Internacional i ONG com Mans Unides, Metges sense Fronteres i Càritas, entre altres, i elabora i exposa les seves conclusions.

BLOC 6. ELS VALORS ÈTICS EN RELACIÓ AMB LA CIÈNCIA I LA TECNOLOGIA

criteris d'avaluació / Estàndards d'aprenentatge avaluable

1. Reconèixer la importància que té la dimensió moral de la ciència i la tecnologia, així com la necessitat d'establir límits ètics i jurídics amb la finalitat d'orientar-ne l'activitat d'acord amb els valors defensats per la Declaració universal dels drets humans.

1.1. Utilitza informació de diferents fonts per analitzar la dimensió moral de la ciència i la tecnologia i avaluar l'impacte positiu o negatiu que poden tenir en tots els àmbits de la vida humana, com el social, l'econòmic, el polític, l'ètic i l'ecològic, entre altres.

1.2. Aporta arguments que fonamenten la necessitat de posar límits ètics i jurídics a la recerca i a la pràctica científica i tecnològica, amb la dignitat humana i els valors ètics reconeguts en la Declaració universal dels drets humans com a criteri normatiu.

1.3. Recorre a la iniciativa personal per exposar les seves conclusions sobre el tema tractat ordenades racionalment i de forma argumentada, utilitzant mitjans informàtics i audiovisuals.

2. Entendre i valorar el problema de la tecnodpendència i l'alienació humana a la qual aquesta condueix.

2.1. Destaca el problema i el perill que representa per a l'ésser humà la tecnodpendència, n'assenyala els símptomes i les causes i en valora les conseqüències negatives, com una addicció incontrolada als dispositius electrònics, als videojocs i a les xarxes socials, que condueixen les persones cap a una progressiva deshumanització.

3. Utilitzar els valors ètics continguts en la Declaració universal dels drets humans en el camp científic i tecnològic amb la finalitat d'evitar que els avenços s'apliquin de forma inadequada i solucionar els dilemes morals que de vegades es presenten, especialment en el terreny de la medicina i la biotecnologia.

3.1. Analitza informació seleccionada de diverses fonts amb la finalitat de saber en què consisteixen alguns dels avenços en medicina i biotecnologia que plantegen dilemes morals, com la utilització de cèl·lules mare, la clonació i l'eugenèsia, entre altres, i assenyala alguns perills que aquests comporten si es prescindeix del respecte a la dignitat humana i als seus valors fonamentals.

3.2. Presenta una actitud de tolerància i respecte davant les diferents opinions que s'expressen en la confrontació d'idees amb la finalitat de solucionar els dilemes ètics, sense oblidar la necessitat d'utilitzar el rigor en la fonamentació racional i ètica de totes les alternatives de solució plantejades.

4. Reconèixer que, actualment, hi ha casos en què la recerca científica no és neutral, sinó que està determinada per interessos polítics, econòmics, etc., mitjançant l'anàlisi de la idea de progrés i de la interpretació equivocada que se'n fa quan els objectius que es pretenen aconseguir no respecten un codi ètic fonamentat en la Declaració universal dels drets humans.

4.1. Obté i selecciona informació, mitjançant un treball col·laboratiu, d'alguns casos en què la recerca científica i tecnològica no ha estat guiada pels valors ètics de la Declaració universal dels drets humans ni hi és compatible, la qual cosa genera impactes negatius en l'àmbit humà i en el mediambiental, i n'assenyala les causes.

4.2. Raona, en col·laboració amb el grup, sobre la idea de progrés en la ciència i la relació que manté amb els valors ètics i el respecte a la dignitat humana i al seu entorn, i n'extreu unes conclusions i les exposa.

4.3. Selecciona i contrasta informació, en col·laboració amb el grup, sobre algunes de les amenaces que, per al medi ambient i la vida, suposa l'aplicació indiscriminada de la ciència i la tecnologia, com l'explotació descontrolada dels recursos naturals, la destrucció d'hàbitats, la contaminació química i industrial, la pluja àcida, el canvi climàtic, la desertificació, etc.

6.3.- Criteris de qualificació per nivells

La qualificació de cada trimestre s'establirà segons els percentatges següents:

a)50%: feina, lliurament de tasques i quadern.

b)50%: adquisició de coneixements, actitud, participació, respecte, construcció del discurs, exposicions orals, ...

6.4.- Procediments d'avaluació

 criteris i instruments de qualificació i d'avaluació	
Nombre mínim de parcials per avaluació	Cap
Exàmens, exercicis teòrics...	0%
Pràctica, entrega de quadern, tasques...	50%
Actitud, participació, respecte, ...	50%
Correcció lingüística	Es té en compte

La recuperació de les avaluacions suspeses es farà el mes de juny. L'alumne haurà de presentar totes les feines de l'assignatura.

En el cas d'haver de presentar-se pel setembre, l'alumne haurà de realitzar un treball d'estiu (100%). La correcta presentació del mateix permetrà aprovar l'assignatura

Procediments de recuperació
Nota mínima per fer mitjana (avaluació): 4
Exercicis de recuperació (tasques anuals): El mes de juny. Tasques pendents. 100%
Exercicis de recuperació (tasques): Setembre. Dossier d'activitats 100%

6.5.- Criteris i procediments de recuperació de pendents

Matèries pendents
Protocol de pendents: Lliurament d'un dossier. 100%
Exàmens de pendents: Setembre. Lliurament d'un dossier. 100%

6.6.- Criteris de promoció i titulació

Segons el Decret 34/2015, de 15 de Maig pel qual s'estableix el currículum de l'educació secundària obligatòria a les Illes Balears, la decisió sobre la promoció de l'alumne d'un curs a un altre, dins l'etapa, ha de ser adoptada de forma col·legiada per l'equip docent de l'alumne, atenent l'assoliment dels objectius de l'etapa i el grau d'adquisició de les competències corresponents.

La repetició de curs es considera una mesura de caràcter excepcional, que s'ha de prendre després d'haver esgotat les mesures ordinàries de reforç i suport per resoldre les dificultats d'aprenentatge de l'alumne.

Els alumnes han de promocionar de curs quan hagin superat totes les matèries cursades o tenguin una avaluació negativa en dues matèries com a màxim, i han de repetir curs quan tenguin una avaluació negativa en tres o més matèries o en dues matèries que siguin matemàtiques i llengua catalana i literatura o matemàtiques i llengua castellana i literatura.

En cas d'abandó (una vegada fet el protocol) o no presentat en les convocatòries d'abril o maig i setembre, no es considera cap tipus de concessió, excepte en casos excepcionals.

Els criteris de centre per a la titulació a 4t d'ESO recollits a la PGA.

7.- Elements transversals

Article 13 del Decret 34/2015, de 15 de maig, pel qual s'estableix el currículum de l'educació secundària obligatòria a les Illes Balears (BOIB núm. 73, de 16 de maig de 2015)

3r ESO: Sexualitat. Orientació acadèmica. Violència de gènere.

Tanmateix l'àrea de valors ètics és transversal amb diferents assignatures: matemàtiques, geografia i història, llengües, plàstica, biologia i geologia, filosofia, economia, tecnologia, TIC.

8.- Contribució de la matèria a l'adquisició de competències clau

Annex I del Decret 34/2015, de 15 de maig, pel qual s'estableix el currículum de l'educació secundària obligatòria a les Illes Balears (BOIB núm. 73, de 16 de maig de 2015)

La matèria de valors ètics contribueix al desenvolupament de les competències clau següents:

Comunicació lingüística

Afavoreix la utilització tant del llenguatge verbal oral com de l'escrit i la valoració crítica dels missatges explícits i implícits que apareixen en diverses fonts, i possibilita també l'enriquiment del vocabulari.

Competència matemàtica i competències bàsiques en ciència i tecnologia

S'estudien la percepció i el coneixement de l'espai físic i natural en què es desenvolupen l'activitat i la convivència humanes, tant en grans àmbits com a l'entorn immediat, així com la interacció que es produeix entre tots dos.

Aprendre a aprendre

Fomenta la consciència de les pròpies capacitats. També fomenta l'estímul de les virtuts i habilitats socials, la feina en equip, la informació i la opinió, que afavoreixen també els aprenentatges posteriors.

Competències socials i cíviques

Propicia l'adquisició d'habilitats i virtuts cíviques per viure en societat i per exercir la ciutadania democràtica. També contribueix a millorar les relacions interpersonals pel fet de formar l'alumne perquè prengui consciència dels propis pensaments, valors, sentiments i accions.

Sentit d'iniciativa i esperit emprenedor

Es desenvolupen iniciatives de planificació, presa de decisions, participació i assumptió de responsabilitats.

Consciència i expressions culturals

Es relaciona principalment amb el fet de conèixer i valorar les manifestacions i els assoliments rellevants i el significat que tenen en diferents grups i societats.

9.- Activitats complementàries necessàries per atendre l'alumnat NESE

9.1.- Plans d'actuació

En el cas de l'àrea de Valors Ètics no hi ha desdoblaments ni agrupaments flexibles.

9.2.- Criteris per a l'elaboració de les adaptacions curriculars

La idiosincràsia de l'assignatura unit a la metodologia activa aplicada, fa que en principi no sigui necessari fer adaptacions curriculars. Tanmateix es tindrà en compte les particularitats de cadascun dels alumnes i en el cas que fos necessari es realitzarien tant les significatives com les no significatives.

9.3.- Mesures individuals de suport

En el cas de no fer adaptacions se farà un seguiment individualitzat de l'alumnat amb dificultats específiques proporcionant les eines i els ajuts adients per al desenvolupament de les tasques de l'àrea.

10.- Activitats complementàries i extraescolars del departament

Activitats complementàries i extraescolars + preu aproximat							
1a avaluació	Preu	2a avaluació	Preu	3a avaluació	Preu	Pendent concretar	de Preu

Es faran sortides o tallers en funció de la disponibilitat i de l'oferta que arribi al centre mitjançant diferents vies.